

Contract met indexatieverwachting

Al langer dan wenselijk is, wordt gewerkt aan de invulling van het nieuwe pensioencontract en het daarbij horende financieel toetsingskader (FTK) en het lijkt erop dat het nieuwe FTK een eenzijdige aanscherping wordt van het huidige nominaal kader. Een echte tussenvariant is daarmee van de baan. Zover hoeft het niet te komen, vindt actuaris Henk Bets die in dit artikel pleit voor een contract met indexatieverwachting.

DOOR HENK BETS

In de nieuwste voorstellen voor het FTK zijn maar liefst vier verschillende dempingsmethoden terug te vinden. Daarmee wordt direct al voorbijgegaan aan eisen van transparantie, eenvoud en uitvoerbaarheid.

De eerste dempingsmethode betreft de UFR. Waar deze nu nog gefixeerd is op 4,2% wordt deze straks mogelijk gebaseerd op het 10-jaars gemiddelde van de 20-jaars forward rente.

De tweede betreft de 12-maands middeling van de dekkingsgraad.

De derde dempingsmethode is de 10-jaars spreidingsperiode van financiële schokken.

De vierde tenslotte is de premiedemping door uit te gaan van de 10-jaars gemiddelde rente.

Nadelen

Belangrijke nadelen van deze dempingsmethoden zijn:

- Het uitsmeren van kortingen (en overschotten) maakt het pensioen waar iemand op kan rekenen ondoorzichtig. Vervroeging, uitstel of uitruil bijvoorbeeld worden beïnvloed door de nog te verwerken kortingen. En helemaal onduidelijk is wat er gebeurt bij waardeoverdrachten;
- Als men kiest voor het open systeem delen toekomstige deelnemers in (mogelijk negatieve) resultaten uit het verleden. Dit betekent dat het verwachte effect hiervan, voor indiensttreding, aan de aanstaande deelnemer moet worden uitgelegd;
- Het beleid wordt getoetst met een haalbaarheidstoets die gebaseerd is op andere grondslagen en veronderstellingen dan die voor de waardering van het jaarverslag. Er is dus geen eenheid in beleid, verantwoording en toezicht;
- Aangezien de dempingsmethoden voor de

meeste deelnemers onbegrijpelijk zullen zijn, is het ook niet mogelijk voor het bestuur om aan deze deelnemers, die wel de risico's dragen, begrijpelijk verantwoording af te leggen over het gekozen beleid en de behaalde resultaten. Dit schaadt het vertrouwen in de sector en in het eigen pensioenfonds.

Voordelen

Deze nadelen treden niet op bij een contract met indexatieverwachting waarvoor ik in dit artikel een pleidooi houd. Het contract met indexatieverwachting biedt namelijk voordelen op het gebied van transparantie, administratieve eenvoud en uitvoerbaarheid, eenheid in beleid en toezicht, implementatie en verantwoording.

Transparantie:

- De deelnemer krijgt een duidelijk inzicht in zijn rechten en de verwachte indexatie daarvan;
- Een stabiel systeem, waarbij de uitkeringen relatief stabiel zijn en de indexatie in overeenstemming is met de lange termijn verwachting;
- Waardeoverdrachten worden uitgevoerd zonder financiële voor- of nadelen voor de deelnemer, het fonds of de werkgever;
- Solidariteit zoals tussen generaties of actieven en inactieven wordt inzichtelijk.

Dit betekent dat aan de deelnemer duidelijk kan worden gemaakt waar hij aan toe is.

Administratieve eenvoud en uitvoerbaarheid:

- Een uitvoerbaar systeem, dat past binnen de huidige administraties;
- Geen spreidingstermijn van tien jaar nodig, incl. hun communicatie- en administratieproblemen.

Henk Bets
Actuaris AG
Actuariel Adviesbureau
Confident B.V.

Dit betekent een goedkopere en aanzienlijk eenvoudigere administratie zonder implementatie- of overgangsfouten en zonder complexe historie.

Eenheid in beleid, toezicht en verantwoording:

- Het beleid, de haalbaarheidstoets en het jaarverslag worden op dezelfde grondslagen vastgesteld.

Dit betekent meer vertrouwen in de pensioensector.

Verantwoording:

- Het bestuur kan op een transparante manier verantwoording afleggen over het gevoerde beleid en de behaalde resultaten aan de belanghebbenden;
- Solidariteit kan eenvoudig transparant gemaakt worden.

Dit betekent dat er gewerkt kan worden aan herstel van vertrouwen en dat de aanspraak- en pensioengerechtigden (eindelijk) krijgen waar zij recht op hebben, namelijk een goede verantwoording over wat er met hun geld/pensioen gebeurt.

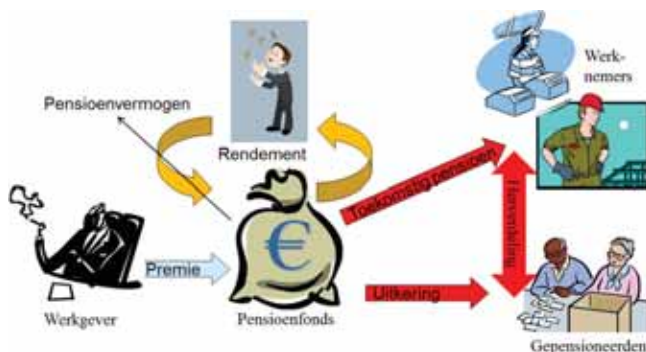
Belangrijke veranderingen

De belangrijkste verandering door het pensioenakkoord is dat de premie stabiel wordt. Er zijn dus geen bijstortingen of premiekortingen meer voor de werkgever. Het bestuur kan niet meer sturen met de premie. Het pensioenvermogen en het beleggingsrendement bepalen hoeveel geïndexeerd pensioen er in de toekomst wordt uitgekeerd. Verder wordt iemands pensioen beïnvloed door herverdeling met andere pensioentrekkenden en (gewezen) deelnemers.

Uitgaande van een stabiele premie bepaalt het contract dus de verdeling van het pensioenvermogen en de rendementen, over de aanspraak- en pensioengerechtigden.

Om transparant verantwoording over deze (her)verdeling te kunnen afleggen is een contract nodig met een transparante en expliciete toerekening van het pensioenvermogen en de behaalde resultaten.

Grafisch kan een pensioenfonds in de nieuwe situatie als volgt worden weergegeven:

In deze infographic is het pensioenfonds de zak met geld. De premie is gestabiliseerd en ligt vast. Het beleggingsrendement is onzeker. De (toekomstige) pensioenen zijn daarmee dus de sluitpost. Nieuw is de expliciete herverdeling. In dit voorbeeld tussen werknemers en gepensioneerden. Deze herverdeling wordt een belangrijke taak voor het bestuur. Dit is dus wezenlijk anders dan in de 'oude' situatie, waarin de pensioenen in hoge mate zeker leken, de premie variabel was en herverdeling niet transparant.

IndexatieQuotient

Om inzicht te krijgen in het contract met indexatieverwachting introduceren we het 'IndexatieQuotiënt'. Dat is dat deel van de verwachte inflatie dat men op lange termijn verwacht te kunnen indexeren.

In formule:

$$\text{Indexatie Quotiënt} = \frac{\text{Verwachte indexatie op lange termijn}}{\text{Verwachte inflatie op lange termijn}}$$

Het IndexatieQuotiënt (afgekort IQ) wordt gesplitst in twee delen. Het eerste deel geeft aan welk deel van het IndexatieQuotiënt gebaseerd is op het aanwezige pensioenvermogen en dus gefinancierd is. Dit deel wordt afgekort als IQ^V.

Het tweede deel geeft aan welk deel gebaseerd is op onzekere toekomstige rendementen en dus nog verdiend moet worden. Dit deel wordt afgekort als IQ^B.

In formule geldt: $IQ = IQ^V + IQ^B$

Deze splitsing maakt duidelijk wat de toegevoegde waarde is van het beleggingsrisico. Het beleggingsrisico leidt tot een hogere **verwachte** indexatie, ter grootte van IQ^B.

Het IndexatieQuotiënt wordt berekend op basis van de actuele situatie.

Ter voorbeeld:

Een IndexatieQuotiënt van 0,6 wil dus zeggen dat op lange termijn naar verwachting 60% van de inflatie geïndexeerd kan worden. Een IndexatieQuotiënt van 1,0 wil zeggen dat men verwacht in de toekomst de inflatie volledig te kunnen compenseren. Een IndexatieQuotiënt van 0,0 wil zeggen dat men verwacht in de toekomst niet te kunnen indexeren.

Een IQ^V lager dan 0,0 komt overeen met een dekkingsgraad kleiner dan 100% onder het huidige FTK. De meeste pensioenfondsen zullen een IQ^V van tussen de 0,25 en 0,5 na streven.

Het IQ^V kan ook als basis dienen voor waardeoverdrachten. Het grote voordeel hiervan is dat waardeoverdrachten dan niet gepaard gaan met solidariteitsoverdrachten en dat het pensioen voor en na een waardeoverdracht dezelfde waarde heeft. Het verschil in IQ^B van het oude en het nieuwe fonds is net als het bijbehorende beleggingsrisico voor de deelnemer.

Het IndexatieQuotiënt is redelijk stabiel. Stel dat het fondsenrendement in een jaar 10% achterblijft bij het verwachte rendement, dan zal haar IndexatieQuotiënt met ongeveer 0,28 dalen.

Met het IndexatieQuotiënt ontstaat inzicht in de werkelijk te verwachte indexatie en ligt er een heldere basis voor de verdeling van het pensioenvermogen en van toekomstige resultaten. Zolang er geen kortetermijnherstelplan van toepassing is, kunnen resultaten direct in de indexatieverwachting verwerkt worden.

Het IndexatieQuotiënt is een fondskenmerk, dat voor elke deelnemer en gepensioneerde gelijk is. Het IndexatieQuotiënt kan dus in algemene communicatie gebruikt worden en is voor fondsen onderling vergelijkbaar.

Voor het contract met indexatieverwachting is, dankzij de directe verdeling, geen spreidingstermijn van tien jaar nodig. Er hoeft dus ook niet gekozen te worden voor een open of een gesloten systeem. Hiermee worden de onevenwichtigheid van het open systeem en de administratieve complicaties van het gesloten systeem voorkomen.

Voordelen werknemer

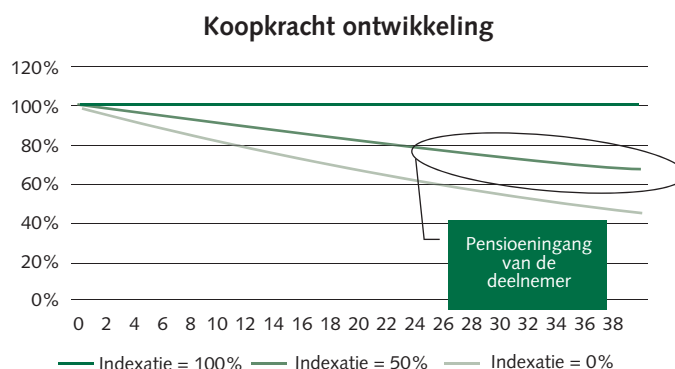
Een deelnemer of gepensioneerde zal het volgende willen weten:

1. Hoeveel pensioen kan ik straks verwachten?
2. Hoe zeker is mijn pensioen, oftewel welk deel van mijn pensioen is gefinancierd en welk deel moet nog verdiend worden met toekomstige rendementen?
3. Welk risico loop ik op mijn toekomstige pensioenuitkeringen?
4. Welke resultaten heeft het fonds het afgelopen jaar behaald en wat betekent dit voor mijn pensioen?
5. Wat zijn de effecten van bestuursbesluiten op mijn verwachte pensioen?

Puntsgewijs geldt daarbij het volgende

Door de indexatieverwachting te combineren met zijn opgebouwde pensioenen wordt duidelijk hoeveel pensioen de deelnemer in euro's van nu kan verwachten. De onderstaande grafiek

geeft dit aan voor zijn persoonlijke situatie. In dit voorbeeld zien we dat bij een indexatieverwachting van 50%, de koopkracht van zijn opgebouwde pensioen vanaf pensioeningang 80% van de huidige waarde is. Deze koopkracht zal verder dalen tot 67% over 40 jaar.

Als de deelnemer weet welk pensioen hem voor ogen staat en welk pensioen hij kan verwachten, dan kan hij acties ondernemen. Dit heeft natuurlijk alleen zin als:

- hij inzicht heeft in de te verwachte pensioenen op basis van realistische veronderstellingen en
- de te verwachte pensioenen van jaar tot jaar voldoende stabiel zijn.

Hoe zeker is mijn pensioen?

De zekerheid blijkt door de splitsing van de indexatieverwachting in het IQ^V en het IQ^B .

Hiermee kan ook een vergelijking tussen twee fondsen gemaakt worden. Stel één fonds heeft een IQ^V van 0,6 en een IQ^B van 0,4 en een ander fonds heeft een IQ^V van 0,35 en een IQ^B van 0,65. Hoewel beide fondsen een indexatieverwachting van 1,0 hebben, biedt het eerste fonds, dankzij de hogere IQ^V , toch beduidend meer zekerheid en dankzij de lagere IQ^B minder risico.

Welk risico loop ik?

Om inzicht te geven in het risico dat hij loopt kan berekend worden wat er met zijn indexatieverwachting gebeurt in een slechtweerscenario. Bijvoorbeeld bij een daling van de zakelijke waarden met 10% in combinatie met een rentedaling van 1%.

Hiermee wordt ook duidelijk wat de stabiliteit van het contract is en dus of het zinvol is om aanvullende maatregelen op het verwachte pensioen te baseren.

Wat betekenen resultaten van het afgelopen jaar voor mijn pensioen?

Het resultaat wordt vertaald naar de verandering in de indexatieverwachting. Deze verandering geeft de deelnemer inzicht in de gevolgen voor zijn verwachte pensioenuitkeringen. Ook krijgt hij inzicht in de verandering van het risico dat hij loopt.

Het bestuur kan transparant verantwoording afleggen door de veranderingen in het IndexatieQuotiënt, IQ^V en IQ^B , te splitsten naar de verschillende oorzaken.

Wat zijn de effecten van bestuursbesluiten?

Als een bestuursbesluit van een pensioenfonds leidt tot een andere indexatieverwachting, dan is het van belang dat de deelnemer, bij voorkeur vooraf, hierover wordt geïnformeerd. Hij is immers degene die een ander resultaat kan verwachten en het financiële risico loopt. Er kan, door middel van de indexatieverwachting, direct

zichtbaar worden gemaakt wat dit voor zijn pensioen betekent. Vervolgens kan hij bepalen of hij hierop actie wil ondernemen.

Vanuit het perspectief van de beleidsbepaling en het fondsbestuur gelden voor wat betreft het IndexatieQuotient de volgende aspecten.

De doelstelling van het fonds

Het bestuur kan beoordelen of het IndexatieQuotient overeenkomt met de doelstelling van het fonds. Met het IndexatieQuotient heeft het fonds een heldere maatstaf om op te sturen.

Sturingsmiddelen

Door het wegvallen van het premiebeleid als sturingsmiddel, blijven het beleggingsbeleid en indexatiebeleid als belangrijkste sturingsmiddelen over. Beide sturingsmiddelen leiden tot een herverdeling van middelen of risico's. Met behulp van het IndexatieQuotient wordt voor het bestuur duidelijk welke effecten de beslissingen hebben.

De indexatie is in de basis gelijk aan de indexatieverwachting. Het bestuur heeft de ruimte om hier gemotiveerd van af te wijken. De gevolgen van zo'n afwijking worden expliciet duidelijk door de verandering van de indexatieverwachting.

Communicatie

Deelnemers en pensioengerechtigden dienen geïnformeerd te worden zodra hun te verwachte pensioen wijzigt. Aan deze eis kan uitstekend voldaan worden met de indexatieverwachting. De belangrijkste oorzaken van een wijziging in de indexatieverwachting zijn: een wijziging in de veronderstellingen, een wijziging in het beleid en behaalde financiële resultaten.

Een fonds dient over deze zaken te communiceren zodra die bekend zijn, dit draagt bij aan het vergroten van het noodzakelijke vertrouwen.

Het IndexatieQuotient is, naast het weergeven van de financiële positie, ook geschikt om de ontwikkeling van het fonds gedurende een jaar weer te geven. Door de ontwikkeling, van zowel het IQ^V als ook het IQ^B, te splitsen naar oorzaken als beleid, verwachtingen en behaalde resultaten wordt zichtbaar hoe het fonds zich heeft ontwikkeld. Ook wordt duidelijk wat veroorzaakt is door externe factoren en wat de rol van het bestuur hierin geweest is. Hiermee kan het bestuur van een pensioenfonds op een transparante wijze verantwoording afleggen aan de deelnemers en gepensioneerden.

Conclusie

Het contract met IndexatieQuotient biedt grote voordelen op het gebied van transparantie en zekerheid. Deelnemers weten beter waar ze aan toe zijn. Bestuurders- en beleidsmakers kunnen beter gefundeerd beslissen en makkelijker bijsturen. Het vertrouwen in de sector in het algemeen en het fonds in het bijzonder zullen toenemen. ■

FTK kent lange voorgeschiedenis

Het nieuwe financiële toetsingskader (FTK) kent een lange en nogal roerige historie. Welbeschouwd grijpt deze al terug op de structuurdiscussies die onder leiding van – destijds minister van Financiën – Onno Ruding gevoerd zijn in de zeventiger jaren van de vorige eeuw. Zover grijpen wij echter niet terug. De échte FTK-discussie ontspon zich vanaf het moment dat de nota 'Naar een modern en betaalbaar pensioen' door de werkgevers het licht zag. Dat was in 2008 toen de kredietcrisis al fors om zich heen greep. Daarna ontwikkelde de FTK-geschiedenis met:

Vier rapporten die relevant waren voor de voorbereiding van het Pensioenakkoord

Commissie Parameters (Don);
Commissie Beleggingsbeleid en Risicobeheer (Frijs);
Commissie Toekomstbestendigheid Aanvullende Pensioenregelingen (Goudswaard)
Rapport Evaluatie FTK

Aansluitend daarop verschenen de volgende rapporten

Het Pensioenakkoord voorjaar 2010	4 juni 2010
Uitwerkingsmemorandum	9 juni 2011
Hoofdlijnnota herziening FTK	30 mei 2012
Consultatiedocument	12 juli 2013
Follow up consultatiedocument	1 oktober 2013
Commissie UFR	1 oktober 2013

Verder is er aandacht besteed aan het pensioenakkoord in de volgende wetten, regels en akkoorden:

Wet verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd	21 juni 2012
Septemberpakket	24 september 2012
Regeerakkoord	29 oktober 2012
Sociaal akkoord	11 april 2013